ISSN 2278-8808 SJIF 2015: 5.403
An International Peer Reviewed & Referred
SCHOLARLY RESEARCH JOURNAL
FOR INTERDISCIPLINARY STUDIES

शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यलायातील विद्यार्थ्यांचा अंधश्रद्धा विषयक मतांचा अभ्यास

प्रा. राहुल गोपीचंद स[illegible]र, Ph. D.

श्रीमती एच. आर. पटेल वरिष्ठ महिला महाविद्यालय, शिरपूर, जि. धुळे

Scholarly Research Journal's is licensed Based on a work at www.srjis.com

प्रस्तावना

आज सर्वत्र शिक्षणाचे सार्वत्रिकरण झालेले दिसून येते.आज ज्ञानगंगा घरोघरी पोहचल्याचे चित्र निर्माण होत आहे. भारतीय शिक्षणाला आज जे स्वरुप प्राप्त झाले आहे. त्यामागे अनेक विचारवंत तसेच शास्त्रज्ञांनी निष्कर्ष काढलेले आहेत. आजचे युग हे माहिती व तंत्रज्ञानाचे युग आहे. या युगात भारत नवनवे प्रगतीचे पाऊले टाकत आहे. या युगात भारताने चंद्रयान -१ हे मानवविरहित यान यशस्वीरीत्या चंद्रावर पाठविले होतो. हे सांगण्याचे एकच कारण आहे. की, वैज्ञानिक लोक भारत देशात असून ही दुसरी बाजूने भारतीय समाज जादू टोणा आणि बुवाबाजी यांच्या नादात आकंट बुडाला आहे.

व्यक्ती ही सामाजिक संरचनेत असते व समाज हा व्यक्तीला घडवत असतो. जादूटोणा, देव, भोळेपणा, धार्मिक ग्रंथ या गोष्टीचा व्यक्तीवर पगडा बसतो. व्यक्ती ही समाजातील अंधश्रद्धेवर विश्वास ठेवतो. समाजात असलेल्या अनेक पारंपारिक घटना कृती चालीरीती, रुढी परंपरा सामधून लोकांच्या मनात या अंधश्रद्धा पिढ्यान पिढ्या रुजलेल्या दिसून येतात. अंधश्रद्धा ही समाजातच पायाभरणी झालेली आढळून येते. त्यामुळे काही अंधश्रद्धा सामाजिक म्हणून समाजात ओळखल्या जातात. भारतीय समाजात निरक्षर किंवा आडाणी माणूसच अंधश्रद्धेवर विश्वास ठेवतो. असे नाही जो वर्ग सुशिक्षित आहे तो मोठ्या प्रमाणावर अंधश्रद्धेवर विश्वास ठेवत असल्याचे दिसते. अंगात देव येणे, एखादी व्यक्ती आजारी पडल्यास त्याला लोक म्हणतात की भुताच्या वाऱ्यात सापडला अशी विचार प्रवृत्ती व मनोविकार समाजात असते.

भारतीय समाजात पूर्वी श्रद्धा ही आई - वडील, वरीष्ठ मंडळी, गुरुजन वर्ग यांच्यावर होती. श्रद्धा केवळ भावना आहे. आदर्शवत वर्तन असणारी व्यक्ती, सादूचा अंश असणारी एखादी देवता ही श्रद्धा म्हणून पुजनिय वंदनिय ठरते. भावनेकचे कार्य मेंदूत चालतो बुद्धी व भावना यांच्या मिश्रणावर मनुष्य जगतो. अंधश्रद्धा म्हणजे काय? असा प्रश्न विचारला जातो घडलेल्या घटनेला उपलब्ध ज्ञानाच्या साह्याने प्रश्न विचारले असता. जीचा खरेपणा टिकत नाही तीला अंधश्रद्धा म्हणतात. जी गोष्ट पूर्णपणे खोटी आहे परंतू लोक तीला खरी मानतात. आणि

त्यानुसार वर्तन करतात. तीला अंधश्रद्धा म्हणतात. अंधश्रद्धा ही रुढी, परंपरा, पुर्वजोनी दिलेले तत्कालीन परिस्थितीनुरुप संकेत जसेच्या तसे किंबहुना आणखी डेकोरेटिव्ह करुन त्यामध्येच प्रतिष्ठा मानुन समाज त्या दिशेने जात आहे. २१ व्या शतकातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांमध्ये समाविष्ट असलेल्या अंधश्रद्धेचा शोध घेण्याकरिता संशोधन करणे महत्वाची गरज वाटत होती. म्हणून प्रस्तुत संशोधन करणे गरजचे वाटते.

समस्या विधा□

शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यलायातील विद्यार्थ्यांचा अंधश्रद्धा विषयक मतांचा अभ्यास करजे

उद्दिष्टे

१. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला शाखेतील विद्यार्थी व विद्यार्थीनीं यांच्यातील अंधश्रद्धाविषयक मतांचा तुलनात्मक अभ्यास करणे.
२. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील विज्ञान शाखेतील विद्यार्थी व विद्यार्थीनीं यांच्यातील अंधश्रद्धाविषयक मतांचा तुलनात्मक अभ्यास करणे.
३. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांचा अंधश्रद्धाविषयक मतांचा मध्यमान गुणाकांत सार्थक फरक आढळून येत नाही.

परिज ल्प□ा

१. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला शाखेतील विद्यार्थी व विद्यार्थीनीं यांच्यातील अंधश्रद्धाविषयक मतांचा मध्यमान गुणाकांत सार्थक फरक आढळून येत नाही.
२. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील विज्ञान शाखेतील विद्यार्थी व विद्यार्थीनीं यांच्यातील अंधश्रद्धाविषयक मतांचा मध्यमान गुणाकांत सार्थक फरक आढळून येत नाही.
३. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांचा अंधश्रद्धाविषयक मतांचा मध्यमान गुणाकांत सार्थक फरक आढळून येत नाही.

संशोधन पद्धती

प्रस्तुत संशोधन हे वर्तमानकालीन असल्यामुळे वर्णनात्मक पद्धतीतील सर्वेक्षण पद्धतीचा वापर याठिकाणी जे ला आहे.

जनसंख्या

शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयात कला व विज्ञान शाखेत अध्ययन करणारे सर्व विद्यार्थी हे प्रस्तुत संशोधनाची जनसंख्या निश्चित करण्यात आली होती.

□ादर्श

प्रस्तुत संशोधनात सहेतुक नमुना निवड पद्धतीने कला व विज्ञान शाखेतील एकूण १६० विद्यार्थ्यांची न्यादर्श म्हणून निवड केली होती.

संशोधनाची साधने

कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या अंधश्रद्धाविषयक मतांचा अभ्यास करण्यासाठी प्रा. एल. एन. दुबे (जबलपूर) बी.एम.दिक्षीत (आग्रा) यांनी प्रमाणित केलेली अंधश्रद्धा मापीकेचा अवलंब केला आहे.

संज्याशास्त्रीय परिमाजे

प्रस्तूत संशोधानात संशोधज ाने संकलित माहितीचे विश्लेषण व अर्थनिर्वचर्न करण्यासाठी मध्यमान, प्रमाण विचलन, स्वाधिनता मात्रा आणि परिकल्पना सार्थ आहे का नाही हे पाहण्यासाठी 't' परिजीज ा या संज्याशास्त्रीय परिजामाचा वापर केलेला आहेत.

संकलित माहितीचे विश्लेषण व अर्थनिर्वचन

१. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला शाखेतील विद्यार्थी विद्यार्थीनी यांच्यातील अंधश्रद्धा विषयक मतांचा मध्यमान गुणांकांत सार्थक फरक आढळून येत नाही.

शाजा	चलघटक	एकूण विद्यार्थी संज्या	मध्यमा□	प्रमाज विचलन	स्वाधिनता मात्रा	table t 0.05	प्राप्त मुल्य t	स्विज ार /त्याग
ज ला	विद्यार्थी	४०	६६.२२	०८.२४	७८	१.९९	२.३०	त्याग
	विद्यार्थी-नी	४०	७०.७४	०९.३०				

वरील तक्त्यावरुन प्राप्त 't' मुल्य हे २.३० असून ०.०५ स्तरावरील टेबल t मुल्य हे १.९९ आहे. म्हणजेच प्राप्त 't' मुल्य अंधश्रद्धाविषयक मतांचे मध्यमान हे विद्यार्थीपेक्षा अधिक दिसून येते. म्हणजेच कला शाखेतील विद्यार्थी व विद्यार्थीनी यांच्यात अंधश्रद्धा वेगवेगळी दिसून येते. विद्यार्थ्यांपेक्षा विद्यार्थीनीमध्ये अंधश्रद्धा जास्त दिसून येते.

२. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील विज्ञान शाखेतील विद्यार्थी विद्यार्थीनी यांच्यातील अंधश्रद्धा विषयक मतांचा मध्यमान गुणांकांत सार्थक फरक आढळून येत नाही.

शाजा	चलघटक	एकूण विद्यार्थी संज्या	मध्यमा□	प्रमाज विचलन	स्वाधिनता मात्रा	table t ०.०५	प्राप्त मुल्य t	स्विज ार /त्याग
विज्ञा-न	विद्यार्थी	४०	५५.९६	११.०७	७८	१.९९	१.२९	स्विज ार
	विद्यार्थी-नी	४०	५९.३३	१०.११				

वरील तक्त्यावरुन प्राप्त t मुल्य हे १.२९ असून ०.०५ स्तरावरील टेबल 't' मुल्य हे १.९९ आहे. म्हणजेच प्राप्त 't' मुल्य हे टेबल 't' मूल्यापेक्षा कमी आहे. म्हणून शुन्य परिक्ल्पनेचा स्विकार करावा लागेल. म्हजू-न शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील विज्ञान शाखेतील विद्यार्थी व विद्यार्थीनी यांच्यातील अंधश्रद्धा विषयज

मतांत सार्थक फरक आढळत नाही. म्हणजेच विज्ञान शाखेतील विद्यार्थी व विद्यार्थीनी यांच्यात अंधश्रद्धा विषयक मत समान दिसून येते.

३. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांचा अंधश्रद्धा विषयक मतांचा मध्यमान गुणांकांत सार्थक फरक आढळून येत नाही.

शाजा	चलघटक	एकूण विद्यार्थी संख्या	मध्यमा	प्रमाज विचलन	स्वाधिनता मात्रा	table t ०.०५	प्राप्त मुल्य t	स्विज ार /त्याग
ज ला	विद्यार्थी	८०	६८.४८	८.७७	१५८	१.९८	६.९४	त्याग
विज्ञा-न	विद्यार्थी	८०	५७.६४	१०.९०				

वरील तक्त्यावरुन प्राप्त 't' मुल्य हे ६.९४ असून ०.०५ स्तरावरील टेबल 't' मुल्य हे १.९८ आहे. म्हणजेच प्राप्त 't'मुल्य हे टे

विद्यार्थ्यांचे मध्यमान हे विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांपेक्षा अधिक आहे. म्हणजेच, कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला शाखेतील विद्यार्थ्यांची अंधश्रदधा विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यापेक्ष अधिक दिसून येते.

निष्कर्ष

१. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला शाखेतील विद्यार्थी व विद्यार्थीनीं यांच्यातील अंधश्रद्धाविषयक मतांचा मध्यमान गुणाकांत सार्थक फरक आढळून येतो.

२. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील विज्ञान शाखेतील विद्यार्थी व विद्यार्थीनीं यांच्यातील अंधश्रद्धाविषयक मतांचा मध्यमान गुणाकांत सार्थक फरक आढळून येत नाही.

३. शिरपूर तालुक्यातील कनिष्ठ महाविद्यालयातील कला व विज्ञा-न शाखेतील विद्यार्थ्यांचा अंधश्रद्धाविषयक मतांचा मध्यमान गुणाकांत सार्थक फरक आढळून येतो.

संदर्भसूची

इंगळे वि. नरेंद्र. (२००८). बुवाबाजीवर हल्ला. अकोट: शब्दसाजर प्रज ाश
कदम चा. प. आणि चौधरी बा. आ. (१९९२) शैजजिज मुल्यमाप पूजे: नूतन प्रकाशन
दांडेकर वा. ना. शैक्षणिक मुल्यमापन व संख्याशास्त्र. पूजे: श्री. विद्या प्रज ाश
पंडित ब.बी. (२००५). शैजजिज संशोध पूजे:नित्य नुतन प्रकाशन.
श्याम मा त्र. (१९८९). रहस्य भेद भानामतीचा मानवी विकास प्रकाशन मुंबई जुलै १९८८.
भितांडे वि. रा. (२००८). शैक्षणिक संशोधन पद्धती नूतन प्रकाशन पूणे.